

Michael Benedikt, *Wissen und glauben. Zur Analyse der Ideologien in historisch-kritischer Sicht*, Wien 1975, Herder, ss. 288.

Studium Benedikta jest typowym przykładem wykorzystania filozofii w dogmatyce. Stanowi ono również przekonującą ilustrację, jak prowadzić tego rodzaju badania, i zarazem argument przemawiający za ich potrzebą, a nawet koniecznością. Wiara bowiem jest dziedziną, która łączy w sobie wiedzę i autorytet, angażuje życie, daje pewność, chociaż też dopuszcza wątplenie. Opiera się na objawieniu i jednocześnie wyrasta z ludzkiej egzystencji. Stąd może być nie tylko przedmiotem filozofii, lecz także jej partnerem. Człowiek wierzący, jeśli chce być przekonany o rozumności swojej wiary i wiedzieć, co ona oznacza, musi w pewnym sensie być filozofem. Dogmatyka zaś, która w sposób naukowy opracowuje prawdy wiary, wyjaśnia ze swej strony, czym jest wiara i w tej interpretacji sięga zarówno do danych objawienia jak i filozofii.

Zasięgą Benedikta jest przeprowadzenie analizy punktów styecznych między wiarą a filozofią. W siedmiu obszernych rozdziałach autor starał się wyjaśnić pojęcie wiedzy, autorytetu, ideologii, błędu, złudzenia, pewności i konfrontować je z teologicznym rozumieniem wiary. Przy tym swoje wywody oparł na myśli wielkich filozofów, poczynając od Platona i Arystotelesa, poprzez św. Augustyna, filozofów średniowiecznych, Kartezjusza, Leibniza, Kanta, Hegla i na filozofii marksistowskiej kończąc. W ramach tych wykorzystał dorobek wielu mniejszych myślicieli. Nie sposób tu przytoczyć wszystkich opracowanych przez Benedikta zagadnień. Obok wymienionych dotknął on np. takich kwestii, jak sekularyzacja, demitologizacja i desakralizacja. Całość ujął autor raczej z pozycji filozofa niż teologa. Tym niemniej studium przedstawia również wartość teologiczną.

Polega ona nie tylko na konkretnych wskazaniach, których Benedikt nie skąpił teologom, lecz także, a może przede wszystkim, na wnikliwej analizie filozoficznej zagadnień teologicznych. Autor zresztą posiada do tego odpowiednie przygotowanie. Studiował w Wiedniu, Fryburgu, Monachium i Minneapolu, habilitował się w zakresie filozofii w 1972 r. na Uniwersytecie Wiedeńskim, a obecnie jest przewodniczącym Instytutu Studiów Europejskich na Uniwersytecie Alberta Ludwika we Fryburgu RFN i docentem Instytutu Filozoficznego w Wiedniu. Opublikował wiele prac z filozofii i pogranicza teologii.

Z niedociągnięć można by wymienić: trudny i zawily język, przesadną drobiazgowość analizy kosztem syntezy, a przede wszystkim brak zakończenia podsumowującego wyniki badań. Wskutek tego wywodom zabrakło ostatniego ogniwa, spajającego je w jedną całość i czyniącego z nich zwartą rozprawę.